

Prof. PhDr. Stanislav Benčíč, PhD.
Paneurópska vysoká škola
Fakulta masmédií
Bratislava

Paneurópska vysoká škola v Bratislave	
Dátum:	20-02-2023
Ev.č.:	FM - G/2023 - VaV
Prílohy:	- Vybavuje: pop. Kypar

Posudok oponenta habilitačnej práce

Autor: PhDr. Slavka Pitoňáková, PhD.

Téma: Metamorfózy prezentácie kultúrneho dedičstva v mediálnom priestore

Odbor: Masmediálne štúdiá

Aktuálnosť témy a štruktúra práce

Habilitačná práca s názvom *Metamorfózy prezentácie kultúrneho dedičstva v mediálnom priestore* reflektuje problematiku, ktorá je významná pre hospodársku a spoločenskú prax a dáva stimuly výchovno-vzdelávaciemu procesu, ktorý je zameraný na mediálnu prácu vo vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu. Z tohto pohľadu je práca vysoko aktuálna a využiteľná v praxi.

Práca je vzhľadom na neuspokojivý súčasný stav v oblasti zachovania kultúrneho dedičstva na Slovensku a spoločenskej vedomostnej hladiny mimoriadne spoločensky žiadaná, čo potvrdzujú nielen úspešné mediálne produkty tohto zamerania, ale aj porovnávacie štúdie a vyjadrenia verejných činiteľov, ktorí pracovali alebo pracujú v oblasti kultúry, výchovy, vzdelávania a cestovného ruchu.

Habilitačná práca je členená na úvod, záver a ďalších 11 častí, ktoré autorka v úvode označila ako podkapitoly. Každá táto podkapitola tvorí určitý pohľad na kultúrne dedičstvo a mediálny priestor. Tematicky podkapitoly na seba nadväzujú. Prvá časť s názvom „Vybrané aspekty kultúry, kultúrneho dedičstva a médií“ je úvodom do problematiky. Autorka cituje viacerých autorov, vyberá vhodné informácie z vedeckých zdrojov a prezentuje svoje vedomosti v danej oblasti. Výber myšlienok, spôsob výberu a vysvetlenia kľúčových tém je dôkazom toho, že habilitantka sa intenzívne venuje danej problematike už niekoľko rokov a dokáže aj ako vedec (a nielen ako pedagóg) prezentovať akademickým jazykom prepojenie médií a kultúrneho dedičstva. Autorka zdôrazňuje historický charakter tematiky, pričom si je plne vedomá potreby interdisciplinárneho prístupu a ovláda úlohu tých vedeckých disciplín, ktoré pokrývajú vzdialenosť medzi artefaktom a mediálnym výstupom. Tými piliermi je napríklad aj náuka o znaku čiže semiológia/semiotika, pomocou ktorej autorka vo svojej práci správne formulovala otázky symbolov vo vzťahu k mediálnym produktom. V prvej časti (s.12) sa jednoznačne vyjadruje o svojom smerovaní, kde uvádza: „V najširšom zmysle môžeme kultúru chápať ako systém symbolov. Sú to symboly, s ktorými sa identifikuje konkrétne ľudské spoločenstvo (skupina, kmeň, národ a pod.). Prostredníctvom nich vníma svet vo vnútri aj mimo svojho kultúrneho rámca. Kultúrne dedičstvo predstavuje kontinuitu časti kultúry a môže tak obsahovať rôzne prvky, ktoré z nej vychádzajú.“ V siedmej podkapitole, ktorá má názov „Mediálne produkty s rozmerom kultúrneho dedičstva“ sa tiež autorka z iného pohľadu vracia k symbolike, explicitne sa v tomto zmysle vyjadruje, že „Kultúra má symbolický charakter a možnosti symbolickej komunikácie sa rozvojom (nových) médií neustále rozširujú. Každý mediálny produkt má svoj obsah a štruktúru, jeho materiálnu podobu charakterizuje viacero výrazových prostriedkov, kódov – jazyk, hudba,

filmová reč, grafická úprava...“

Semiotika sa tiahne v predloženej habilitačnej práci, ako Ariadnina niť, ktorá po celé stáročia metaforicky označuje metódu, ktorá umožňuje úspešne zvládnuť riešenie nevšednej problematiky. Tento heuristický prístup, ktorý využíva semiotiku a hermeneutiku má dominantné postavenie v mediálnom svete, ktorý prezentuje kultúrne dedičstvo. Text práce naznačuje, že autorka si je toho dominantného postavenia plne vedomá a je kompetentná interpretovať existujúce výsledky ľudskej činnosti tak, aby boli transformované na mediálny produkt s určitou pridanou výpovednou hodnotou. Dôkazom sú prípadové štúdie na s.38 a 68.

Je potešiteľné, že autorka má prehľad o dielach súčasných slovenských a zahraničných vedúcich osobností z oblasti mediálnych štúdií a cituje napr. profesora Kevina Robinsa, ktorý patrí k popredným svetovým odborníkmi v disciplínach: sociálne teórie, urbánna/viediecka sociológia, komunikácia a médiá, vizuálne umenie. V takomto výpočte dobre volených citovaných autorov by sa dalo pokračovať.

Ciele, metódy a obsah habilitačnej práce

Ciele a metódy sú explicitne uvedené v 2. časti habilitačnej práce s názvom „Metodika práce a metódy skúmania“. Hlavným cieľom práce je „vyplniť medzeru v doterajšom výskume poskytnutím komplexnejšieho obrazu prezentácie kultúrneho dedičstva vo vybraných mediálnych obsahoch vybraných slovenských médií – identifikovať aktuálny stav a aktuálne možnosti v predmetnej oblasti, navrhnúť možné riešenia, ako aj návrh teoretických modelov zameraných na komunikáciu témy kultúrneho dedičstva médiách.“ S autorkou možno len súhlasiť, že vo výskume existujú medzery a že vytváranie komplexnejšieho mediálneho obrazu pri prezentácii kultúrneho dedičstva by malo patriť k prioritám vo viacerých oblastiach (veda, výskum, kultúra, cestovný ruch, prezentácia v odborných alebo komerčných médiách). Parciálne ciele nadväzujú na hlavný cieľ a sú zamerané na zosumarizovanie dostupných poznatkov z oblasti médií, marketingu a kultúrneho dedičstva. Z parciálnych cieľov je zrejme, že autorka ovláda slabé stránky v oblasti využívania hodnôt, ktoré súvisia s kultúrnym dedičstvom, potvrdzuje to samotná formulácia parciálnych cieľov, kde sa uvádza klasifikácia hodnôt kultúrneho dedičstva a aj úmysel skúmať záujem mladých ľudí o predmetnú problematiku. Parciálne ciele sa koncentrujú výlučne na oblasť médií, bez uvedenia interdisciplinárneho presahu.

Metódy sú správne použité. Autorka ich vymenovala na s.18 a taktiež k nim priradila tematiky a konkrétne štúdie, ktoré boli v rámci uvedených metód spracované. Obsahovo sú tematiky zamerané napr. na kultúru zahraničných Slovákov a na slovenské mediálne produkty, kde autorka z hľadiska kvantity (resp. podielu) a kvality analyzuje prínos a disemináciu informácii, ktoré v mediálnom priestore prezentujú kultúrne dedičstvo

Obsahová a formálna stránka habilitačnej práce

(Klady, nedostatky a pripomienky)

Autorka svojim diachronickým a synchronickým prístupom vygenerovala zmysluplný obsah, ktorý umocňuje opodstatnenosť a aktuálnosť témy. Ôsma kapitola je toho príkladom: výber použitej literatúry, teoretický základ, znalosť hodnôt a faktografických údajov, jedinečnosť a miestami až pútavosť jednotlivých tém s nádychom beletristických žánrov (interview, spravodajstvo, reklama, analýza, reportáž) svedčí o kompetentnosti autorky spájať to, čo je hodnotné a historické s médiami a následne vlastným rukopisom prezentovať metamorfózy prezentácie kultúrneho dedičstva v mediálnom priestore. V práci sú uvedené výsledky z domácich a zahraničných prieskumov a výskumov, ktoré podporujú autorkine konštatovania.

Treba poukázať na dve dôležité skutočnosti: nadpis práce plne reflektuje jej obsah a originalita práce zodpovedá mimoriadne nízkemu percentu v protokole o kontrole originality a to 8,74%. Uvedené beztak nízke percento (8,74%) je možné bagatelizovať, pretože vzniklo z

„podobností“, ktoré našiel kontrolný systém v 74 prácach. Žiadna uvedená práca v protokole nemala vyššiu podobnosť ako 0,89% a pri analýze diškurzu sú uvedené zhody pod 0,09%. Tieto zhody protokol zveličene uvádza ako „nadprahové hodnoty podobnosti“. Protokol originality len potvrdil vysoký stupeň originality predloženej habilitačnej práce.

Z formálneho hľadiska možno opäť konštatovať netypickú štruktúru pozostávajúcu z úvodu, jedenástich podkapitol, záveru a trocha prílohami. Po stránke stylistickej je práca na dobrej úrovni. Ťažko sa hľadajú pravopisné alebo stylistické chyby alebo „preklepy“. Práca je takmer bez chýb. Používanie slangových, nárečových slov a neologizmov, lexikálnych výpožičiek (anglicizmov) je väčšinou opodstatnené. Je možné namietat' v duchu Kačalovho „jazykového imperializmu“ zbytočné množstvo prebratých termínov z anglického jazyka, tobôž pri tejto tematike, ktorá je zameraná na slovenské kultúrne dedičstvo. Ako príklad môžem uviesť stranu 22, pri slove „focusujeme“ (citujem: „...aj z tohto dôvodu focusujeme náš záujem na výber viacerých konkrétnych javov...“) by som preferoval poslovenčenie vo forme „fokusujeme“, alebo by som dal prednosť slovenskej lexike ako napríklad: sústreďujeme sa, viac sa zameriame, upriamime pozornosť....atď.

Kľúčovým ustáleným spojením troch slov je v predloženej práci kolokácia „Heritage media products“ čiže Mediálne produkty dedičstva. Autorka sa rozhodla túto kolokáciu v jej slovenskom texte uvádzať výlučne v angličtine. Iný postup volila pri myšlienke založenia Klubu kultúrneho dedičstva, kde uviedla aj abreviáciu KKD (s.129). Po prečítaní tejto práce, je možné konštatovať, že autorka je oblasti problematiky kultúrneho dedičstva na Slovensku takou vyzretou osobnosťou, že si môže dovoliť uviesť do akademického písania aj svoje vlastné ustálené spojenia a abreviácie. Už samotný fakt, že pracuje na Katedre mediamatiky a kultúrneho dedičstva ju k takým „odvážnym“ počínom predučuje. MPD - ako slovenský variant pre mediálne produkty dedičstva by mohlo byť vedeckou obcou akceptované.

Z vecného hľadiska na str.76 by som označil súčasnú pani rektorku VŠVU B. Koklesovú ako historičku umenia (a nie iba „historičku“).

Vlastné spracovanie obrázkov (napr. obr. 6, 8) je veľmi dobré, plní svoj účel. Pri veľkom množstve informácii, čitateľ sa lepšie orientuje a môže oceniť všetky autorkine snahy o grafické znázornenie viacerých súvislostí, klasifikáciu, taxonómiu, definície a výklad pojmov.

Ako je vyššie uvedené autorka sa zaoberá aj kultúrnym dedičstvom zahraničných Slovákov. V práci sa podrobnejšie venuje printovému médiu „Dolnozemský Slováč“, chýba však ucelenejší súčasný a dobový prehľad významných inštitúcií a médií, ktoré sa kultúrnemu dedičstvu Slovákov v zahraničí venovali alebo venujú (na Slovensku napr. Dom zahraničných Slovákov, mesačník Slovenské zahraničie, Radio Slovakia International Slovensko, v zahraničí lokálne slovenské printové médiá národnostných menšín ako napr. Ľudové noviny v Maďarsku, Prameň v Chorvátsku, televízne a rozhlasové vysielania vo Vojvodine... atď.).

V práci je dostatočné množstvo informácií o činnosti UNESCO a práve v tejto súvislosti by bolo vhodné zhodnotiť úlohu médií a iných inštitúcií na podporu snáh (kampaní) o zapísanie ďalších slovenských objektov a lokalít na Slovensku alebo v zahraničí do Kultúrneho zoznamu Svetového dedičstva.

V štvrtej podkapitole s názvom „Kultúrne dedičstvo – ukotvenie pojmu v kontexte relevantnej legislatívy“ autorka v druhom odseku konštatuje, že „Zákon, ktorý by sa výlučne a komplexne venoval legislatívnym aspektom (ochrany) kultúrneho dedičstva či ochrany tradičnej ľudovej kultúry, v podmienkach Slovenskej republiky neexistuje.“ V tejto kapitole sú mapované zákony, ktoré sa týkajú len určitých oblastí danej problematiky (archívy, zbierky múzeí, kinematografia), čo pôsobí dosť torzovite a skepticky vzhľadom na skutočnosť, že čitateľ nenájde informácie o konkrétnych udalostiach a štúdiách uskutočniteľnosti. Žiadali by sa informácie aj mimo zákonodarstva vo forme regionálnych operačných programov a tzv. Nórskeho finančného mechanizmu. Konkrétne finančné položky by práci dodali širší a konkrétnejší rozmer. Dá sa

však akceptovať argument, že práca nemala ambíciu sa zaoberať exekutívou a konkrétnymi finančnými otázkami, aby autorka sa nevzdialila od témy. V rámci mediálne zameranej témy v predloženej práci sa autorka zapodieva napríklad založením Klubu kultúrneho dedičstva pri Slovenskom syndikáte novinárov (s.129), avšak aj pri tejto iniciatíve je kľúčová otázka zdrojov a financovania. Dobrá idea si v súčasnosti vyžaduje aj podrobnejšiu štúdiu uskutočniteľnosti, ktorá v tomto prípade absentuje.

Otázky k habilitačnej práci

Aké sú odporúčania pre teóriu a prax vyplývajúce z Vašej habilitačnej práce?

V čom vidíte prínos Vašej práce pre vedný odbor Masmediálne štúdiá?

Ako využijete obsah predloženej práce v pedagogickej praxi?

Ktoré slovenské a zahraničné subjekty (podľa Vášho názoru) pozoruhodne dobre plnia funkciu v oblasti medializácie slovenského kultúrneho dedičstva?

Celkový záver

Predložená práca v tejto podobe spĺňa kritéria na habilitačnú prácu v odbore Masmediálne štúdiá. Autorka v predloženej habilitačnej práci preukázala odbornosť a samostatnosť pri formulovaní výskumných hypotéz (s.19) a schopnosť aplikovať vlastné zistenia pre rozvoj odboru masmediálne štúdiá a to najmä s využitím multidisciplinárnych súvislostí z odborov ako je napr. kulturológia, sociológia a história umenia. Vytýčené ciele autorka práce splnila a preukázala schopnosť samostatne prezentovať výsledky výskumu zameraného na prezentáciu kultúrneho dedičstva v mediálnom priestore a určiť jedinečné zameranie svojho výskumu. Práca je neustranná, objektívna s dôrazom na využitie odbornej literatúry a dôsledné overovanie faktov. Široký rozhľad v danej problematike a spôsob prezentácie informácií s náležitým výkladom je dôkazom toho, že autorka práce je schopná manažovať napredovanie odboru v rámci súčasných trendov vedeckého výskumu doma a v zahraničí.

Po úspešnej obhajobe habilitačnej práce „Metamorfózy prezentácie kultúrneho dedičstva“ navrhujem, aby bol PhDr. Slavke Pitoňákovej, PhD. udelený titul docent v študijnom odbore Masmediálne štúdiá.

V Bratislave 20. 02. 2023

